

FREMTIDENS
UNGDOMSUDDANNELSER

UNGDOMS UDDANNELSES KOMMISSIONEN

Rapporten præsenterer Ungdomsuddannelses-
kommissionens arbejde.
Kommissionen er delvist finansieret
af Industriens Fond og DSEB

Redaktion: DEA

Udgiver: DEA

Dato for udgivelse: Maj 2014

Design: Jacob Birch og Finn Wergel Dahlgren

ISBN: 978-87-90772-79-6

Tryk: Best-Buy-Broker A/S

INDHOLDSFORTEGNELSE

- 4 På vej mod fremtidens ungdomsuddannelser**
- 6 Et udfordret ungdomsuddannelsessystem kræver nye løsninger**
- 8 Udfordringer i overblik
- 10 Reformen af uddannelsessystemet
- 12 Tidligere ideer om et nyt ungdomsuddannelsessystem
- 14 Fremtidens ungdomsuddannelser**
- 15 Visioner for fremtidens ungdomsuddannelser
- 18 Modeller for et nyt ungdomsuddannelsessystem
- 26 Anbefalinger på kort sigt**
- 28 Bilag**
- 30 Litteraturliste**

PÅ VEJ MOD FREMTIDENS UNGDOMSUDDANNELSER

Siden 1995 har skiftende regeringer haft et mål om, at 95 pct. af en ungdomsårgang skal have en ungdomsuddannelse. På trods af det stærke politiske fokus på ungdomsuddannelserne har ungdomsuddannelserne udviklet sig i en skæv retning. De seneste ti år er søgningen til erhvervsuddannelserne faldet med 10 pct. point. I 2004 valgte 30 pct. af folkeskolens afgangselever en erhvervsuddannelse, i 2014 var det tal 20 pct. Til gengæld har de gymnasiale uddannelser, særligt det almene gymnasium, oplevet en voldsom stigning i søgningen fra de unge.

De unges valg af ungdomsuddannelse har store konsekvenser for fremtidens arbejdsmarked og for muligheden for at skabe fundamentet for et konkurrencedygtigt erhvervsliv, der skaber de værdier, som velfærdssamfundet baserer sig på. Den nuværende udvikling er bekymrende i forhold til at sikre tilstrækkeligt med faglærte fremadrettet. Samtidig er der også grund til at se kritisk på, hvordan de gymnasiale uddannelser forbereder de unge til videre uddannelse med det mål at sikre højt kvalificeret arbejdskraft i fremtiden. Der bør ikke være nogen hellige uddannelsespolitiske køer. Gymnasierne er bindeleddet i et sammenhængende uddannelsessystem. Og selv om gymnasierne på papiret er en succes – i hvert fald i sig selv, så er det afgørende, at de også er garanter for kvalitet og relevans af de studenter, de leverer videre i uddannelsessystemet.

Målet med kommissionens arbejde

For at sikre et højt samfundsmæssigt afkast af Danmarks betydelige investering i ungdomsuddannelserne har DEA nedsat Ungdomsuddannel-

seskommissionen. Kommissionen skal bidrage med ny inspiration til, hvordan vi får et ungdomsuddannelsessystem, der både er i øjenhøjde med de unge, og som er i overensstemmelse med arbejdsmarkedets behov for arbejdskraft. Målet med kommissionens arbejde har været at:

- undersøge de strukturelle, økonomiske og kvalitetsmæssige udfordringer for de danske ungdomsuddannelser
- komme med forslag til en "New Deal" for ungdomsuddannelserne, der sikrer, at flere unge tager en uddannelse, som matcher egne evner og motivation såvel som arbejdsmarkedets behov
- komme med forslag til et sammenhængende og mere samarbejdende uddannelsessystem, der i 2020 vil være et kvalitetsmæssigt forbillede for resten af verden

Formålet med kommissionens arbejde har ikke været at opnå absolut enighed omkring én løsning for fremtidens ungdomsuddannelser, men i højere grad at udvikle nye, mangfoldige veje til at adressere det nuværende systems udfordringer og derigennem inspirere de politiske beslutningstagere. Med få undtagelser afgives anbefalingerne derfor i fællesskab af en enig kommission. Nytænkningen er sket på baggrund af en studietur til Holland og Tyskland, eksisterende viden på området og en række analyser gennemført for kommissionen – bl.a. om karakterkrav, gennemførelse og frafald, praktikpladser, campus mv.

Kommissionen har i nytænkningen af fremtidens ungdomsuddannelsessystem haft fokus på at udvikle et system for flertallet af unge.

Et fremtidigt ungdomsuddannelsessystem skal også imødekomme unge med særlige behov, men disse unge udgør ikke udgangspunktet for kommissionens anbefalinger.

Kommissionen har arbejdet uafhængigt af DEAs virke og haft frie hænder til at udarbejde forslag til analyser og politiske anbefalinger.

Inspiration på både langt og kort sigt

Kommissionens anbefalinger retter sig både mod langt og kort sigt. Det lange sigte adresseres via en række visioner for fremtidens ungdomsuddannelsessystem anno 2025 samt to modeller, der kan inspirere til, hvordan et fremtidigt system kan opbygges for at imødekomme visionerne. At det kræver omfattende forandringer at ændre den nuværende skævvridning i ungdomsuddannelsessystemet betyder imidlertid ikke, at der ikke er noget at forandre her og nu. For at bane vejen for fremtidens ungdomsuddannelsessystem har kommissionen derfor også udviklet en række anbefalinger, som bør implementeres på kort sigt som supplement til den politiske aftale om reform af erhvervsuddannelserne.

Reformtræthed – nej tak

Med denne rapport opfordrer Ungdomsuddannelseskommissionen regering og Folketing til at fortsætte reformarbejdet på uddannelsesområdet. Der er de seneste år taget livtag med store udfordringer i folkeskolen, erhvervsuddannelserne og de videregående uddannelser samt inden for voksen- og efteruddannelse. Det hilser kommissionen særdeles velkommen. Men vi er langt fra i mål. Kommissionen håber, at den rettidige omhu lever videre – også efter næste folketingsvalg – så vi kan få gennemført en ambitiøs reform af ungdomsuddannelserne. En reform, som resulterer i et fleksibelt, sammenhængende og samfundsmæssigt responsivt uddannelsessystem med stærk faglighed for alle. Målet er, at endnu flere unge får et stærkt fundament for at skabe sig det gode liv, hvad enten vejen går igennem videre uddannelse eller direkte til en karriere på et omskifteligt og konkurrenceudsat arbejdsmarked. Andet kan vi ikke være bekendt overfor vores unge.

Kommissionens medlemmer

Kommissionen er bredt sammensat, så erfaringer og viden fra både uddannelsesinstitutioner, afgangere og eksperter er repræsenteret i arbejdet. Kommissionens medlemmer er:

- **Niels Egelund**, professor, Aarhus Universitet (formand)
- **Allan Kjær Andersen**, rektor, Ørestad Gymnasium
- **Anders Vind**, konsulent, LO
- **Finn Lund Andersen**, direktør, AS3
- **Gitte Nørgaard Nielsen**, direktør, Århus Købmandsskole
- **Keld Skovsgaard**, uddannelsesdirektør, Tech College Aalborg
- **Kim Simonsen**, formand, HK
- **Lars Goldschmidt**, partner, Goldschmidt Rise and Shine I/S, og tidligere direktør i Dansk Industri
- **Mette Fjord Sørensen**, uddannelses- og forskningspolitisk chef, Dansk Erhverv
- **Mette With Hagensen**, formand, Skole og forældre

ET UDFORDRET UNGDOMSUDDANNELSES- SYSTEM KRÆVER NYE LØSNINGER

Uddannelse er en samfundsinvestering – en investering i den enkelte, der på sigt skal give et afkast tilbage til samfundet. Derfor skal uddannelse føre til beskæftigelse. Men uddannelse er også dannelse. Derfor skal ungdomsuddannelserne give ungdommen kompetencer til at begå sig i et komplekst samfund, og uddannelse skal bidrage til at gøre de unge til aktive borgere, der kan indgå i en global verden og et demokratisk samfund.

Flest unge vil på de gymnasiale uddannelser

I dag starter flere unge end nogensinde før på en ungdomsuddannelse. I foråret 2014 søgte 92 pct. af folkeskolens afgangselever en erhvervsuddannelse eller en af de fire gymnasiale retninger (UNI•C, 2014). Tilbage i 1980 fortsatte to ud af tre folkeskoleelever videre på en ungdomsuddannelse¹ (egne beregninger, DEA). Det er overordnet set en meget positiv udvikling, da arbejdsmarkedets kompetencebehov bliver stadigt mere komplekse. Der er i dag behov for både flere faglærte og personer med videregående uddannelse.

Den positive udvikling dækker over et fald i andelen af unge, som starter på en erhvervsuddannelse, men en endnu større stigning i dem, som vælger de gymnasiale uddannelser.

For stadigt flere unge er det oplagte valg efter folkeskolen det almene gymnasium. I 2001 søgte 36 pct. af folkeskolens afgangselever om optagelse på det almene gymnasium – i 2014 gjorde 47 pct. det (UNI•C, 2014). Imens er folkeskoleelevernes

søgning til erhvervsuddannelserne faldet fra 32 pct. i 2001 til 20 pct. i 2014.

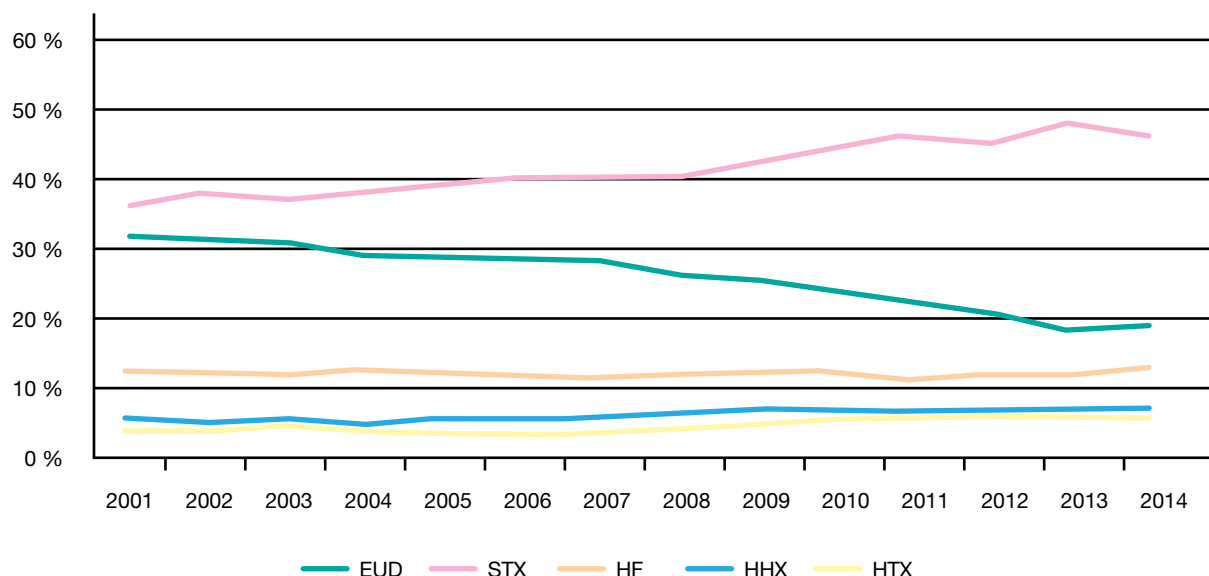
Tilgangen til de gymnasiale uddannelser er steget i den periode, hvor UU-vejledningen og gymnasireformen 2005 blev indført, og hvor gymnasierne blev selvejende. Det kan være nærliggende at drage konklusioner om sammenhængen, men årsagerne kan være langt mere nuancerede. Bl.a. et stærkt politisk fokus på uddannelse – jo mere uddannelse, jo bedre.

For rigtigt mange unge er det almene gymnasium et naturligt og rationelt valg. Det er ikke så underligt, for her kan de unge fortsætte i en velkendt uddannelsesverden, hvor boglige kompetencer vægtes højere end praktiske, og hvor de unge fortsat kan være sammen med deres venner eller finde nye jævnaldrende. De unge skal heller ikke forholde sig til et fremtidigt karrierevalg før studentereksamen tre år senere. I folkeskolen bliver de akademiske dyder hyldet, og selv om de praktiske-musiske fag fortsat er på skoleskemaet, så står de i skyggen af de boglige kernefag som dansk, matematik og engelsk (Rambøll, 2011). De unge opfatter valget af ungdomsuddannelse som et prestigehierarki med de tekniske erhvervsuddannelser nederst (Pless & Katznelson, 2005). Og adspurgte om erhvervsuddannelsernes prestige, mente 33 pct. af de 18-25-årige, at det er forbundet med lav status at gå på en erhvervsuddannelse (Dansk Industri, 2008).

Folkeskoleelevernes valg af uddannelse tegner dog et skævt billede af styrkeforholdet mellem

¹ HTX blev oprettet på forsøgsbasis i 1982. I 1990 blev både HTX og HHX anerkendt som adgangsgivende til videregående uddannelser.

Figur 1. Andel af folkeskolens afgangselever, der søger en given ungdomsuddannelse

Kilde: Folkeskoleelevernes tilmelding til ungdomsuddannelserne, UNI•C

ungdomsuddannelserne. For mange starter på og gennemfører en erhvervsuddannelse senere i livet. 30 pct. af dem, som startede på en erhvervsuddannelse i 2011, var over 25 år. Når så mange begynder på en erhvervsuddannelse senere i livet, betyder det, at erhvervsuddannelserne tegner sig som den ungdomsuddannelse med flest elever.

Behovet for uddannet arbejdskraft

Som samfundsinvestering skal uddannelse give afkast på arbejdsmarkedet. Derfor er der grund til at interessere sig for, hvilken type uddannet arbejdskraft, der vil være behov for fremadrettet. Danmark er ikke i en økonomisk overflodssituation, og derfor er det væsentligt, at uddannelse kan omsættes til job.

Fremskrivninger af behovet for uddannet arbejdskraft viser, at der i 2020 er risiko for, at vi vil mangle op mod 32.000 faglærte, og at det særligt vil være inden for brancherne Handel og

kontor samt Jern og metal (AE, 2013). Det er fremskrivninger baseret på de jobfunktioner og udfordringer, vi kender i dag. Men der er også grund til at forvente, at fremtidens arbejdsmarked vil kræve nye kompetencer – og ikke mindst kræve kompetencer, hvor flere fagligheder kombineres på nye måder. Derfor er det ikke alene vigtigt at sikre, at tilstrækkeligt mange får en erhvervskompetencegivende uddannelse. Det er også vigtigt, at vi fortsat gøder jorden for livslang læring, så både faglærte og personer med videregående uddannelser løbende kan udvikle deres kompetencer i takt med arbejdsmarkedets efterspørgsel.

Fremskrivningerne viser ikke bare en mangel på faglært arbejdskraft, men også en ubalance imellem befolkningens uddannelser og arbejdsmarkedets behov generelt. I 2020 risikerer vi også at mangle op mod 50.000 med en erhvervsakademiuddannelse, 36.000 med en professionsbachelor og 23.000 med en universitetsuddannelse (AE, 2013).

Til gengæld vil vi have alt for mange uden en erhvervskompetencegivende uddannelse. Enten fordi de er ufaglærte – dem vil der være et overskud på 80.000 af, eller fordi de har taget en gymnasial uddannelse, men aldrig er kommet videre i uddannelsessystemet – dem vil der være 62.000 af (AE, 2013). Studenterne, der mangler en erhvervskompetence er de facto også ufaglærte. Der er fortsat brug for, at mange tager en gymnasial uddannelse. Men det er nødvendigt, at de bruger den til at læse videre.

Et nyt ungdomsuddannelsessystem skal rette op på den ubalance, Danmark risikerer at møde inden for den nærmeste fremtid. Flere unge skal tage en erhvervsuddannelse – og gerne i en yngre alder, og færre skal ende som ufaglærte. Dem, som gennemfører en studieforberevende uddannelse, må ikke stoppe her: De skal fortsætte videre i uddannelsessystemet på enten

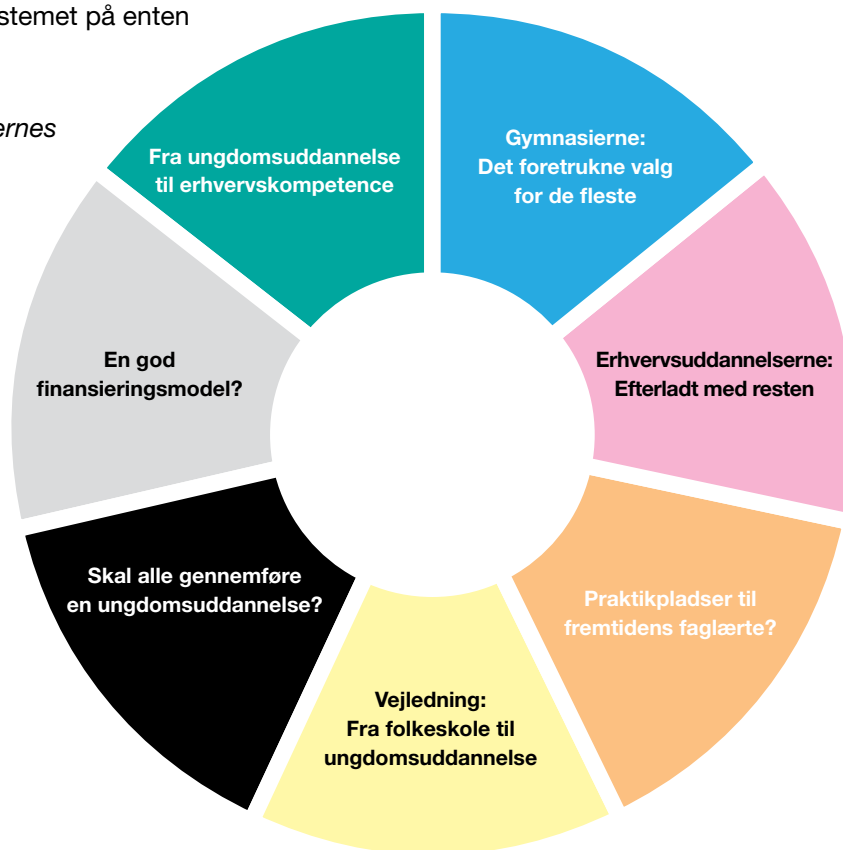
en erhvervsakademi-, professionsbachelor- eller universitetsuddannelse, der er efterspurgt på arbejdsmarkedet.

UDFORDRINGER I OVERBLIK

De unges søgning mod det almene gymnasium og væk fra erhvervsuddannelserne er forbundet med en række udfordringer: Nogle er skabt af det ændrede søgemønster de seneste 10-15 år, andre er blevet forstærket heraf.

Figur 2 skitserer de udfordringer for ungdomsuddannelserne, som arbejdet i Ungdomsuddannelseskommissionen har drejet sig omkring. Der introduceres kort til de enkelte udfordringer nedenfor.

Figur 2. *Ungdomsuddannelsernes centrale udfordringer*

Gymnasierne: Det foretrukne valg for de fleste

De gymnasiale uddannelser skal i dag rumme næsten tre fjerdedele af folkeskolens afgangselever. Når det er tilfældet, kan der ikke længere være tale om studieforberedende ungdomsuddannelser for de bogligt stærkeste unge. Og spørgsmålet er, om gymnasierne med en så stor og fagligt differentieret elevgruppe fortsat kan forberede alle elever til alle videregående uddannelser. Det kalder på debat om gymnasiernes rolle i fremtiden.

Erhvervsuddannelserne: Efterladt med resten

Også erhvervsuddannelserne må gentænkes: I dag skal erhvervsuddannelserne både uddanne de unge, som er motiverede for at blive dygtige faglærte, dem som ikke er tilstrækkeligt kvalificerede til andre ungdomsuddannelser, og med kontanthjælpsreformen også de unge voksne, som har svært ved at komme i uddannelse eller arbejde.

Praktikpladser til fremtidens faglærte?

For erhvervsuddannelserne og det faglærte arbejdsmarked er praktikpladser en uomtvistelig udfordring: Hvis vi skal uddanne flere faglærte, kræver det flere praktikpladser. Praktikpladsudfordringen synes at være mere nuanceret end det antal praktikpladssøgende elever, der hver måned offentliggøres fra Undervisningsministeriet. Virksomhederne mangler også elever. Men det kniber med at få enderne til at mødes og få matchet de unge og virksomhederne.

Vejledning: Fra folkeskole til ungdomsuddannelse

Overgangen til ungdomsuddannelserne er en anden central udfordring. Hvordan sikrer vi, at de unge udfordres og kvalificeres i deres uddannelsesvalg? Og hvad kan man i vejledningsindsatsen gøre for at de unge bliver bevidste om fremtidige muligheder på både gymnasiale uddannelser og erhvervsuddannelser?

Skal alle gennemføre en ungdomsuddannelse?

I Danmark har vi en målsætning om, at 95 pct. af en ungdomsårgang skal have en ungdomsuddannelse. Men ikke alle er parate til at gennemføre sådan en umiddelbart efter folkeskolen. Det giver ungdomsuddannelsessystemet endnu en udfordring: Hvilke tilbud retter man til dem, der ikke kan gennemføre en ordinær ungdomsuddannelse? Og er det overhovedet muligt at nå 95-pct. målsætningen?

En god finansieringsmodel?

Ressourcefordelingen mellem ungdomsuddannelserne skaber også udfordringer. Dels skaber ressourcefordelingen udfordringer for samarbejdet på tværs af ungdomsuddannelserne og deres lærergrupper, dels giver en skæv ressourcefordeling mellem uddannelserne uens muligheder for at tilbyde unge uddannelse. Taxametersystemet har visse styrker i forhold til gennemsigtighed og til at knytte finansiering af uddannelse tæt til aktiviteter herved, men det rummer risikoen for et u hensigtsmæssigt fokus på kvantitet frem for kvalitet.

Fra ungdomsuddannelse til erhvervskompetence

Gymnasierne er studieforberedende ungdomsuddannelser. Men langt fra alle unge fortsætter efter studentereksamen videre i uddannelsessystemet: Flere og flere har behov for at supplere deres studentereksamen gennem GSK, en del tager en erhvervsuddannelse i stedet for en videregående uddannelse, og andre kommer aldrig i gang med en videregående uddannelse.

De udfordringer, som er skitseret her, gennemgås mere nuanceret i baggrundsrapporten: "Ungdomsuddannelsernes udfordringer".

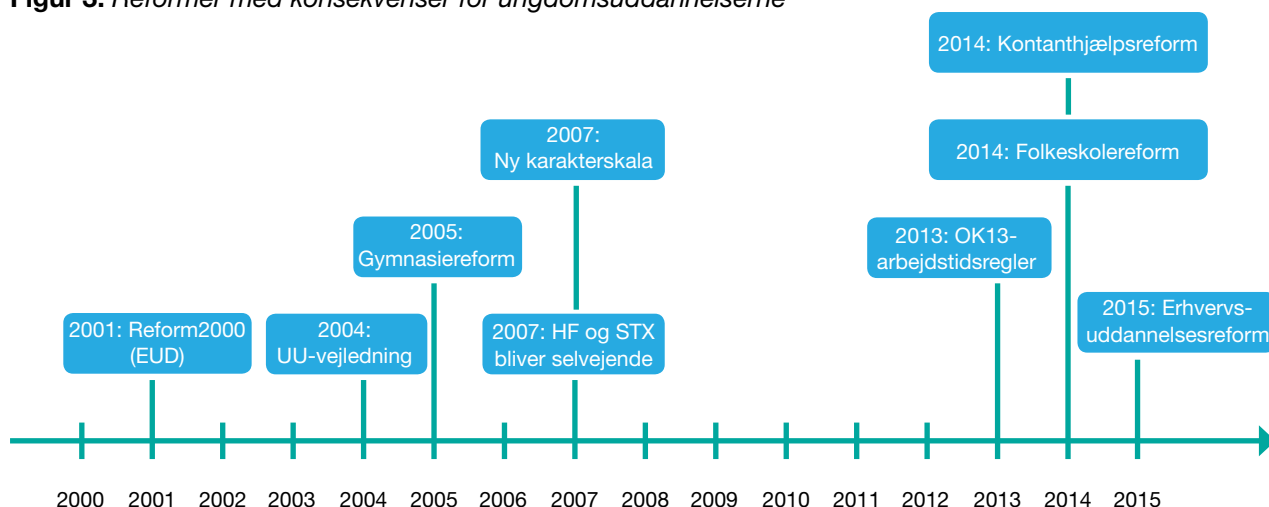
REFORMER AF UDDANNELSESSYSTEMET

Inden for de seneste 10-15 år er der gennemført en række reformer af – eller med konsekvenser for ungdomsuddannelserne. De spænder fra en reform af folkeskolen, over nye karakterer og nye arbejdstidsregler for underviserne, til reformer af ungdomsuddannelserne og uddannelsespålæg til kontanthjælpsmodtagere under 30 år. Og så er der med blandt andet Udvalget for Kvalitet og Relevans i de Videregående Uddannelser et forestående reformarbejde på vej på de videregående uddannelser.

En del af disse reformer er af så ny dato, at de er vedtaget for at adressere nogle af de udfordringer, som skitseres ovenfor. Det må derfor forventes, at nogle af udfordringerne vil blive imødekommet af reformerne. Men reformerne er langt fra nok til at ændre de unges søgemønstre, og derfor kalder udfordringerne på en sammenhængende reform af hele ungdomsuddannelsessystemet.

Figur 3 viser den kronologiske fremkomst af reformerne.

Figur 3. Reforme med konsekvenser for ungdomsuddannelserne

Blandt de reformer, som adresserer nogle af ungdomsuddannelsens udfordringer, er folkeskolereformen og erhvervsuddannelsesreformen. Folkeskolereformen skal forbedre det faglige niveau i folkeskolen gennem flere timer til eleverne og en mere varieret skoledag. Eleverne skal udfordres bedre, så alle elever bliver så dygtige, som de kan. Eleverne skal i fremtiden kunne det samme i 8. klasse, som de i dag kan i 9. klasse. Med den åbne skole skal folkeskolen inddrage omverdenen i undervisnin-

gen og bl.a. på denne måde i højere grad koble teori og praksis (UVM, 2013).

I februar 2014 blev erhvervsuddannelsesreformen vedtaget. Når reformen træder i kraft 1. januar 2015 bliver det med færre indgange, et længere grundforløb til de unge og et adgangskrav på karakteren 2 i dansk og matematik, så kvaliteten på erhvervsuddannelserne løftes.

Kontanthjælpsreformen, som trådte i kraft 1. januar 2014, udfordrer til gengæld erhvervsuddannelserne yderligere. Et centralt element i reformen er at sikre, at unge under 30 år uden en erhvervskompetencegivende uddannelse får en. De unge får et uddannelsespålæg og skal så hurtigt som muligt starte i uddannelse eller i en indsats, der er rettet mod uddannelse. De fleste kontanthjælpsmodtagere vil vælge erhvervsuddannelserne, selv om mange af dem ikke vil kunne leve op til det karakterkrav, som indføres med erhvervsuddannelsesreformen, og selv om mange af kontanthjælpsmodtagerne tidligere har forsøgt og afbrudt en erhvervsuddannelse (DEA, 2014).

TIDLIGERE IDEER OM ET NYT UNGDOMSUDDANNELSESSYSTEM

De danske ungdomsuddannelser er aldrig blevet grundlæggende reformeret – de har altid været styret gennem justeringer, som har fastholdt opdelingen af ungdomsuddannelserne i et praktisk og et bogligt spor. De sidste fyrre år har der ad flere omgange været større reformforslag på tegnebrættet, som aldrig er blevet gennemført i deres helhed. Oftest byggede reformforslagene på ideer om ligestilling mellem ungdomsuddannelserne og fleksibilitet i uddannelsessystemet.

HØJBY-UDVALGETS SKITSE

Første gang, et forslag til en grundlæggende reform af hele ungdomsuddannelsessystemet blev fremført, var i begyndelsen af 1970'erne. Den socialdemokratiske undervisningsminister Knud Heinesen nedsatte en ministeriel arbejdsgruppe med den tidligere direktør for Undervisningsministeriets gymnasieafdeling Sigurd Højby i spidsen.

Arbejdsgruppen foreslog at oprette et treårigt gymnasium, der skulle indledes med et fælles basisår efterfulgt af en bred vifte af både akademiske og praktiske valgmuligheder i de resterende to år. Dette basisår kunne gøres fælles for alle ungdomsuddannelser og på den måde samordne erhvervsuddannelserne, gymnasierne og HF (Juul, 2006).

U-90 SAMLET UDDANNELSESPLANLÆGNING FREM TIL 90'ERNE

I 1978 nedsatte den socialdemokratiske undervisningsminister Ritt Bjerregaard Det Centrale Uddannelsesråd, som præsenterede en grundlæggende reform af ungdomsuddannelserne.

Målet var at give alle unge mindst 12 års skolegang. Mesterlæren skulle afskaffes og

gradvis erstattes af EFG. Desuden skulle der være en bedre samordning af de mange uddannelsesstilbud, så systemet kunne blive mere overskueligt, og så eleverne ikke straks efter folkeskolen skulle tvinges til specialisering og et erhvervsvalg (UVM, 1978).

FEM FORSLAG TIL NYE UNGDOMSUDDANNELSER

I 1997 fremlagde den radikale undervisningsminister Ole Vig Jensen en redegørelse med fem forslag til nye ungdomsuddannelser.

Det første forslag mindede om de to tidligere fremsatte forslag om 12 års skolegang for alle. Det skulle være en tilnærmelse til ungdomsuddannelserne i Sverige og Norge, hvor alle får en gymnasial uddannelse, og en eventuel erhvervsfaglig kompetence erhverves efter de 12 års skolegang. Enhedsgymnasiet skulle give både studiekompetence og begyndende erhvervskompetence.

Det andet forslag skulle styrke den faglige specialisering og fordybelse på gymnasiet – gøre gymnasiet mere akademisk.

Det tredje skulle give færre, bredere indgange og mere overskuelige erhvervsuddannelser.

Det fjerde skulle skabe en mere fleksibel overgang mellem de forskellige ungdomsuddannelser og videregående uddannelser. Ud over afstigningsmuligheder fra gymnasiet til erhvervsuddannelserne skulle der være mulighed for et afstigningstrin fra 2.g til en række korte videregående uddannelser. Dette kunne kombineres med forslag nummer to.

Det femte og sidste forslag skulle opløse forskelle mellem erhvervsgymnasiale uddannelser og erhvervsuddannelser og gøre skift herimellem lettere (UVM, 1997).

FREMTIDENS UNGDOMSUDDANNELSER

Der er behov for at adressere skævvridningen i det nuværende ungdomsuddannelsessystem og de udfordringer, som følger heraf for at sikre, at Danmark i fremtiden har et system, som både er i øjenhøjde med de unge, og som er i overensstemmelse med arbejdsmarkedets fremtidige behov for arbejdskraft. Der er grund til at forvente, at fremtidens arbejdsmarked vil kræve nye kompetencer – og kompetencer, hvor flere fagligheder kombineres. Derfor er det ikke alene vigtigt at sikre, at tilstrækkeligt mange får en erhvervskompetencegivende uddannelse. Det er også vigtigt, at vi fortsat gøder jorden for livs-lang læring, så kompetencer hos såvel faglærte som personer med videregående uddannelse løbende udvikles i takt med arbejdsmarkedets efterspørgsel.

Men det er ingen let opgave at gøre erhvervsuddannelserne til et mere attraktivt og naturligt valg for flere unge, at sikre at færre ender som ufaglærte, og ikke mindst at sikre at dem, som gennemfører en studieforberegende uddannelse, ikke stopper der. Det slags forandringer tager tid og kræver radikale forandringer.

Derfor fokuserer vi i dette afsnit på scenarier for fremtidens ungdomsuddannelser i 2025. Det sker via en række overordnede visioner for fremtidens ungdomsuddannelser og via to konkrete modeller, der skal give inspiration til, hvordan man kan udvikle ungdomsuddannelserne, så de imødekommer visionerne. Til hver model er der knyttet en kort beskrivelse samt en vurdering af modellens muligheder og udfordringer i forhold til at realisere de overordnede visioner.²

² Alle kommissionens medlemmer er ikke enige i enkelte af visionerne.

VISIONER FOR FREMTIDENS UNGDOMSUDANNELSER

Et moderne dannelsesbegreb på tværs af ungdomsuddannelser

Arbejdsopgaverne på fremtidens arbejdsmarked kalder med deres kompleksitet på både praktisk forståelse og et vist teoretisk niveau – uanset om man skal arbejde som mekaniker, pædagog eller økonom. Derfor er der behov for at udvikle et moderne dannelsesbegreb, som går på tværs af alle ungdomsuddannelser. Målet skal være at udvikle de unge til aktive samfundsborgere, der kan agere i en global verden og i et demokratisk samfund.

Det moderne dannelsesbegreb kan med fordel fokusere på at udvikle elevernes evne til at skabe værdi for andre. Det betyder for det første, at man skal kunne forstå andre, men også skal kunne stille sig i en værdiskabende og socialt givende relation til andre. Og endelig handler det om, at man skal kunne udføre en konkret aktivitet, som andre tillægger værdi. På den måde fokuserer begrebet på en bred vifte af kompetencer hos eleverne fx sociale kompetencer, interaktion med andre, evnen til at løse udfordringer og tænke kreativt mv.

Dannelsesbegrebet på tværs af ungdomsuddannelser kan være med til at udfordre nogle af de prestigeforskelle, som opleves mellem ungdomsuddannelserne. Et samlet dannelsesbegreb signalerer med tydelighed, at man har mangfoldige ambitioner for, hvad de unge skal lære – uanset hvilken ungdomsuddannelse, de tager.

Én indgang, men klare forgreninger

Et mere bredt favnende dannelsesbegreb kan strukturelt understøttes af mere sammentænkte og sammenhængende ungdomsuddannelser. Det kan ske ved at udvikle én samlet indgang til ungdomsuddannelserne, hvor alle unge går

i skole sammen og dyrker både teoretiske, praktiske og sociale kompetencer – sammen. Den fælles indgang skal følges af klare faglige forgreninger, hvor de unge kan forfølge de grene, som stemmer bedst overens med deres evner, motivation og interesser.

Én samlet indgang vil adressere den udfordring, som mange unge oplever med at vælge erhvervsuddannelserne, idet valget føles for forpligtende i forhold til fremtidige karrieremuligheder og derfor afskrækker. Med en fælles indgang vil alle unge stifte bekendtskab med både teoretiske og praktiske fremtidsmuligheder, som kan vælges til eller fra lidt længere fremme i uddannelsen.

Samlede ungdomsuddannelser i campusmiljøer

Samspillet mellem ungdomsuddannelserne er i dag begrænset, selv om om man flere og flere steder ser ungdomsuddannelser flytte sammen i campusmiljøer. Der er dog stadig langt igen, når det handler om at skabe campusmiljøer, hvor de forskellige faglige retninger for alvor interagerer uanset institutionstype. Det bevirker bl.a., at fleksibiliteten og samarbejdet på tværs af ungdomsuddannelserne er begrænset.

For at understøtte øget samspil på tværs skal fremtidens ungdomsuddannelser så vidt muligt organiseres i campusmiljøer, hvor man kan dyrke de faglige synergier bl.a. i forhold til at skabe grundlaget for at arbejde både teoretisk og praktisk med undervisningens problemstillinger. Campusmiljøerne kan også give bedre faglige muligheder for at dyrke den enkelte elevs potentiale ved, at eleverne kan tage fag på tværs af uddannelserne på campus på forskellige faglige niveauer. Samtidig kan det faglige udbud udvikles ved, at man bringer elever fra forskellige uddannelser sammen, idet det giver andre mulig-

heder for specialisering, når man kan trække på de enkelte uddannelsers styrkepositioner.

I udviklingen af et mere samlet ungdomsuddannelsesmiljø er det væsentligt at tydeliggøre forskellige faglige profiler og toninger, så de unge kan identificere sig med tydelige veje i uddannelseslandskabet. Det kan fx gøres via den arkitektoniske udformning og bygningsmæssige løsning eller gennem profillærere, som varetager udviklingen af og tilknytningen til de enkelte uddannelsesretninger.

Styrkede overgange mellem folkeskole og ungdomsuddannelse og mellem ungdomsuddannelse og videregående uddannelse

En forudsætning for at sikre et velfungerende fremtidigt ungdomsuddannelsessystem er en styrket sammenhæng på tværs af uddannelsesniveauer fra folkeskole over ungdomsuddannelse til videregående uddannelse. Det kræver styrkede overgange mellem folkeskole og ungdomsuddannelse og mellem ungdomsuddannelse og videregående uddannelse. Det bør således være en ambition, at eleverne i overgangsfaserne stifter bekendtskab med og danner sig et tydeligt billede af, hvad der venter og forventes på næste uddannelsesniveau. Det vil bl.a. kræve lærere, som underviser på tværs af folkeskole og gymnasial uddannelse/erhvervsuddannelser eller på tværs af ungdomsuddannelse og videregående uddannelse.

Et fleksibelt system uden uddannelsesmæssige blindgyder, hvor der altid er mulighed for progression

Et fremtidigt ungdomsuddannelsessystem præget af fleksibilitet skal udvikles uden uddannelsesmæssige blindgyder, men i stedet med gode vilkår for at bygge videre på det allerede lærte.

Øget fleksibilitet betyder ikke nødvendigvis, at alle omveje i ungdomsuddannelsessystemet skal være tidsneutrale via fuld merit. Men det betyder, at man på de forskellige uddannelser skal anerkende de kompetencer, en tidligere uddannelse har givet, og at der skal være gode muligheder for at skifte uddannelse.

Det kan fx understøttes ved, at man udarbejder kompetencedokumenter til de unge for både helt og delvist gennemførte moduler, som man har erfaringer med i Norge. På den måde muliggør man skift sideværts i systemet.

Samtidig er det væsentligt at sikre, at alle ungdomsuddannelser på gennemskuelig og relativt simpel vis giver adgang til videre uddannelse. Det handler bl.a. om at sikre, at der er klare overgangsmuligheder fra alle erhvervsuddannelser til videregående spor på erhvervsakademierne, hvilket ikke er tilfældet i dag. Og det handler om at sikre, at der ikke er for mange studieretninger på det almene gymnasium, som stiller store krav til efterfølgende opkvalificering forud for påbegyndelsen af en videregående uddannelse. Det kan imødekomme den massive stigning i gymnasiale suppleringskurser, som de seneste år har budt på.

Bedre muligheder for at dyrke de dygtigste

De dygtigste skal have mulighed for at dyrke deres evner og potentialer fuldt ud. Det skal sikres gennem et fleksibelt system, hvor de dygtigste hele tiden udfordres. Det skal derfor både være muligt at arbejde på tværs af niveauer inden for den enkelte uddannelsesinstitution, men også på tværs af uddannelsesniveauerne: udskoling/ungdomsuddannelse og ungdomsuddannelse/videregående uddannelse. Ved at arbejde med mere glidende overgange skal der skabes et bedre grundlag for undervisningsdifferentiering tilpasset den enkelte unges evner og motivation.

En anden vej til at dyrke de dygtigste går via udvikling af elitespor på eksisterende institutioner, der er specialiseret inden for udvalgte faglige områder fx et særligt håndværk eller en bestemt studieretning. Disse specialiserede elitespor kan med fordel udvikles med udgangspunkt i erhvervs- og institutionsstrukturen i lokalområdet.

Mangel på praktikpladser må ikke være hindring for gennemførelse

Udbuddet og efterspørgslen efter såvel praktikpladser som elever afhænger af fire forhold: De samfundsøkonomiske konjunkturer, elevernes faglige kompetencer og personlige forudsætninger, erhvervsuddannelsernes kvalitet og struktur samt virksomhedernes engagement.

Hvis udbud og efterspørgsel skal balancere, er det afgørende, at de unge er klædt godt fagligt på fra grundskolen og er motiverede for at gøre en forskel på deres uddannelse, for det andet at erhvervsskolerne leverer undervisning af høj faglig og pædagogisk kvalitet og endelig, at virksomhederne tager et større ansvar for at imødekomme praktikpladsudfordringer.

For at imødekomme praktikpladsudfordringer i fremtiden bør arbejdsmarkedets parter sammen med elevorganisationer, skoleforeninger og offentlige myndigheder forpligte sig på en løbende dialog om, hvordan praktikpladsproblemet kan reduceres til et minimum. Indholdet i en sådan dialog skal naturligvis defineres af parterne, men kan med fordel indeholde en fordomsfri debat om perspektiverne i:

- at ændre på elevlønnen
- at kombinere skolepraktik og praktikophold
- at videreudvikle vekseluddannelsesprincippet, så skole- og praktikophold kan ske mere parallelt

- at give skolerne et økonomisk incitament til at være mere opsøgende over for virksomhederne med henblik på at skaffe flere praktikpladser

De svageste unge skal have individualiserede tilbud

Det er tydeligt, at 95-pct.målsætningen har sat det nuværende ungdomsuddannelsessystem under pres, når det skal rumme grupper af unge, som savner faglige kompetencer og/eller motivation. Denne gruppe af unge har det svært i det formelle system samtidig med, at det formelle system skal afsætte mange ressourcer til at hjælpe disse unge i løbet af uddannelsen.

I fremtidens ungdomsuddannelsessystem skal disse unge i langt højere grad forberedes til uddannelse både fagligt, socialt og motivationsmæssigt i det ikke-formelle system. Her har man mulighed for at udvikle langt mere fleksible og individualiserede tilbud, end det er tilfældet i det formelle system, hvilket ofte er nødvendigt for at hjælpe den unge videre. Samtidig bør man også overveje, om uddannelse nødvendigvis er det magiske løsen for alle unge, idet en gruppe af de svageste unge formentlig er bedre stillet med en mulighed for fodfæste på arbejdsmarkedet i løntilskud, skånejob mv. med henblik på efterfølgende opkvalificering og kompetenceudvikling.

MODELLER FOR ET NYT UNGDOMSUDDANNELSESSYSTEM

Kommissionen er kommet frem til to modeller til inspiration for et nyt ungdomsuddannelsessystem.³ Modellerne lader sig ikke implementere fra den ene dag til den anden, men er bud på, hvordan fremtidens ungdomsuddannelser kan forme sig.

I den første model er et treårigt forløb fortsat rammen om ungdomsuddannelserne, men erhvervsuddannelsernes hovedforløb – praktikken i virksomhederne – er løftet ud af ungdomsuddannelserne og på niveau med de videregående uddannelser. Der er alt fire spor i ungdomsuddannelserne – spor, som er uafhængige af, om de unge vælger en erhvervsfaglig eller studieforberedende ungdomsuddannelse.

Den anden model deler ungdomsuddannelserne i to forløb af to års varighed. Det første forløb skal give alle unge færdigheder i både praktiske og teoretiske fag og muligheden for at dyrke det ene mere end det andet. Efter de første to år vælges mellem tre forskellige retninger: En erhvervsfaglig, en professionsfaglig og en fagteoretisk. Retningerne leder henholdsvis til det faglærte arbejdsmarked, til erhvervsakademier og professionshøjskoler og til universiteter.

En forudsætning for begge modeller er en succesfuld implementering af folkeskolereformen, så eleverne forlader folkeskolen med basale færdigheder i dansk og matematik. Desuden er det fælles for begge modeller, at de unge i højere grad end i dag stifter bekendtskab med både teoretiske og praktiske fagligheder, at der er bedre muligheder for at tage fag på højere niveauer, og at fleksibiliteten mellem de forskellige ungdomsuddannelser eller linjer er større. Begge modeller lader sig bedst implementere i et campusmiljø.

Model 1: Fire spor til en ungdomsuddannelse

Hovedtanken i model 1 er at give alle unge mulighed for en treårig ungdomsuddannelse reelt svarende til, at alle unge får tolv års obligatorisk skolegang. De erhvervsfaglige uddannelser sidestilles strukturelt med de studieforberedende uddannelsesforløb, så grundforløbet udgør ungdomsuddannelsen, mens hovedforløbet hører under de videregående uddannelser. Alle ungdomsuddannelser – både de erhvervsfaglige og de studieforberedende – er SU-berettigede. Elever på den erhvervsfaglige ungdomsuddannelse vil således ikke modtage lønnen under den virksomhedspraktik, der ligger på grundforløbet.

Undervisningen vil foregå i campusmiljøer.

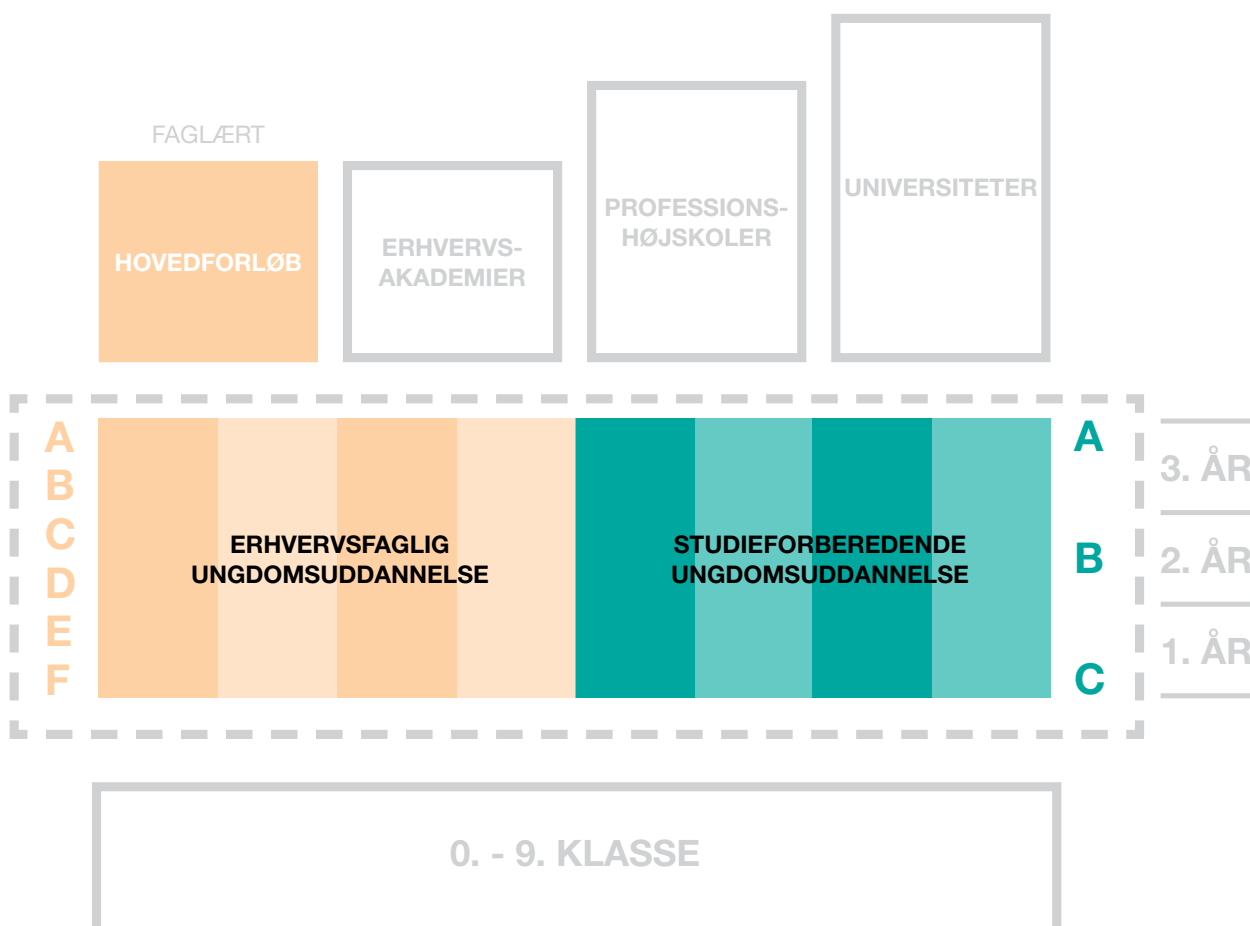
Efter en erhvervsfaglig eller studieforberedende ungdomsuddannelse vil eleverne skulle fortsætte på en erhvervskompetencegivende uddannelse i form af enten et erhvervsfagligt hovedforløb, en erhvervsakademi-, professionshøjskole- eller universitetsuddannelse.

De nuværende gymnasieformer STX, HHX, HTX, HF og de forskellige studieretninger nedlægges til fordel for fire brede indgange. I forhold til den erhvervsfaglige ungdomsuddannelse svarer de fire hovedspor i store træk til de fire hovedområder, der etableres inden for erhvervsuddannelserne efter implementering af erhvervsuddannelsesreformen i 2015. De fire spor kunne være:

- Science & Technology
- Business & Social sciences
- Health
- Arts, Education & Communication

³ Kommissionen er blevet enig om at fremlægge to modeller. Men ikke alle kommissionsmedlemmer bakker op om begge modeller eller alle elementer i de enkelte modeller.

Figur 4. Fire spor til en ungdomsuddannelse

Teori og praksis

I erkendelse af, at unge lærer forskelligt – nogle via ånden, andre via hånden – kombineres teori og praksis i højere grad end i dag i ungdomsuddannelserne. Det giver mulighed for, at den enkelte elev med udgangspunkt i egne evner og motivation kan kombinere den læringsform – praktisk eller teoretisk – der muliggør størst læringstilvækst.

En stærkere kobling mellem teori og praksis – og de fire spor i henholdsvis de erhvervsfaglige og de studieforberevende ungdomsuddannelser – vil udligne prestigeforskellene mellem den erhvervsfaglige og den studieforberevende ungdomsuddannelse. Eleverne vil således gå på eksempelvis Science & Technology, uanset om det er på den erhvervsfaglige eller studieforberevende ungdomsuddannelse.

I de erhvervsfaglige ungdomsuddannelser kombineres teori og praksis fra første færd i et vertikalt vekseluddannelsessystem med mulighed for hver uge at kombinere skole- og praktiktid. Nogle elever vil således gå i skole en dag om ugen og være i praktik de resterende fire, en 1-4 model, andre elever vil vælge en 2-3 model med to dages skolegang og tre dage i virksomhed og så fremdeles. Udgangspunktet for modelvalget er den enkelte unges motivation og evner og aftale med praktikstedet.

Styrket faglighed

Generelt bygger modellen på et ønske om dybere generelle kompetencer og tværgående fagfaglige kompetencer i ungdomsuddannelserne. De dybere generelle kompetencer ruste eleverne bedre til den livslange læring, der er nødvendig på et arbejdsmarked i hastig forandring. De tværgående fagfaglige kompetencer udskyder dels elevernes endelige uddannelses- og erhvervsvalg, dels giver de et bedre fundament

for den fagfaglige specialisering i videreuddannelsessystemet.

Dybere generelle kompetencer og tværgående fagfaglige kompetencer kræver endvidere en reduktion af fagpakken på den studieforberevende ungdomsuddannelse i forhold til nutidens gymnasiale krav. En studenterhue fra STX kræver således 7 C-niveau fag, 3 B-niveau fag og 4 A-niveau fag. Det bør ændres til 5-6 A-niveau fag kombineret med et antal B- og C-niveau fag, heri obligatorisk inkluderet engelsk på A-niveau og matematik på B-niveau inden for alle fire hovedspor.

Der etableres i en række obligatoriske kernefag klare fag- og niveaubeskrivelser, så eksempelvis dansk niveau C er sammenligneligt på begge ungdomsuddannelser. Kernefagene kunne være dansk, matematik, engelsk og samfundsfag. Kernefagene skal være så veldefinerede, at der åbnes mulighed dels for skift mellem uddannelserne, dvs. sideværts i modellen, dels gives mulighed for påbygning af fag og niveauer livslangt.

I den erhvervsfaglige ungdomsuddannelse starter undervisningen på niveau D-F, men eleverne har mulighed for at følge undervisning i kernefag på den studieforberevende ungdomsuddannelse og opnå højere faglige niveauer. Undervisningen i den studieforberevende ungdomsuddannelse tager udgangspunkt i niveau C og fortsætter til niveau A. Afhængig af modelvalg i den erhvervsfaglige ungdomsuddannelser vil eleverne kunne opnå generel studiekompetence ved en bestemt kombination af fag og niveauer svarende eksempelvis til den nuværende EUX.

Skift mellem ungdomsuddannelser

Denne organisering af kernefagene muliggør skift mellem ungdomsuddannelser med et minimalt

tab af tid pga. de prædefinerede kernefag. Og den giver mulighed for progression også efter afsluttet ungdomsuddannelse, idet den enkelte vil kunne tage yderligere niveauer i kernefagene. Eksempelvis vil en faglært senere i livet kunne bygge på de fagniveauer, der er opnået i den erhvervsfaglige ungdomsuddannelse for at opnå studiekompetence til en videregående uddannelse.

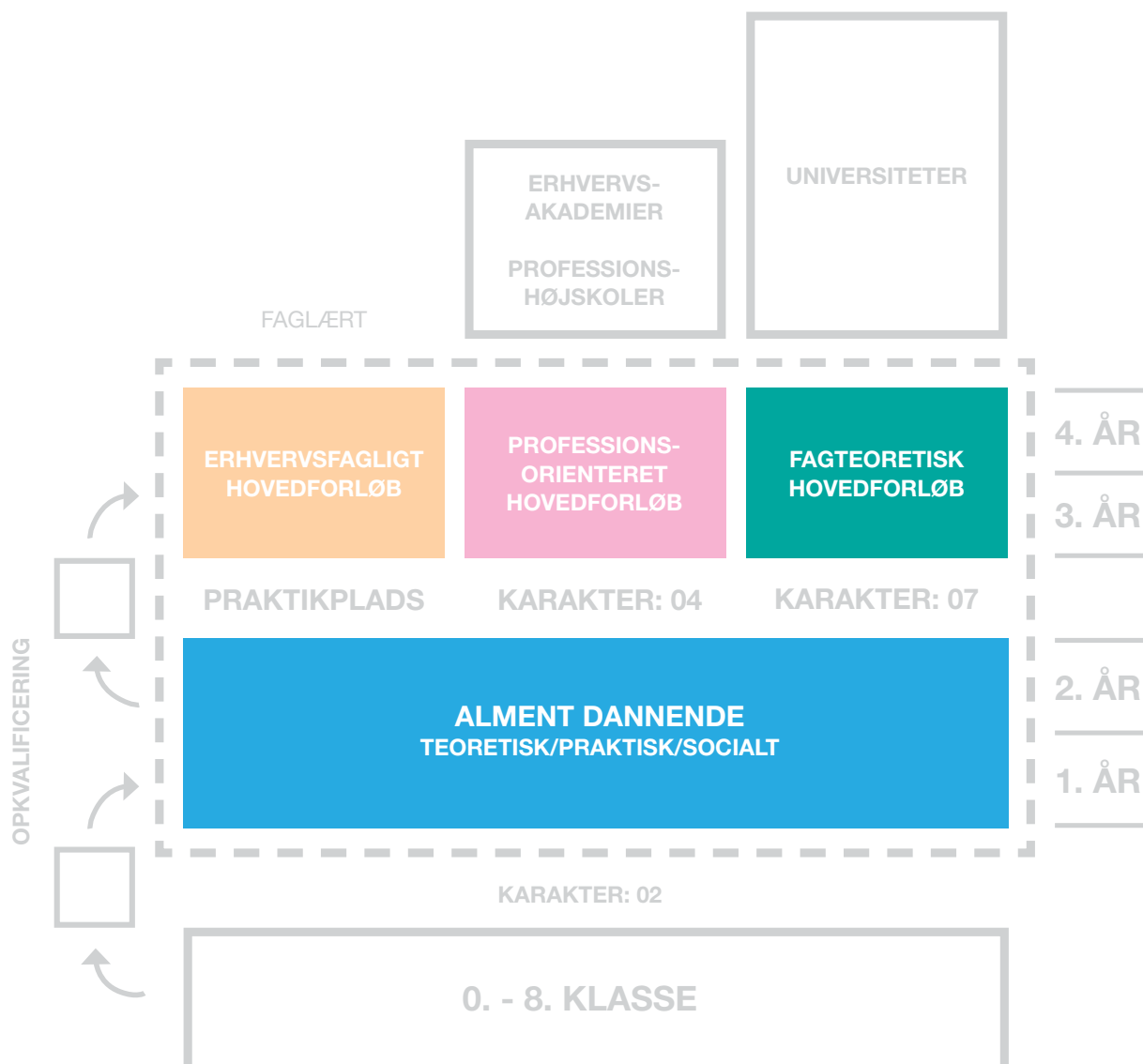
Modellens udfordringer

Implementering af modellen vil forde et væsentligt større engagement fra såvel private som offentlige virksomheder. Det vil således være en stor opgave at sikre alle elever på den erhvervsfaglige ungdomsuddannelse mulighed for ulønnet virksomhedspraktik.

De finansøkonomiske konsekvenser af modellen skal naturligvis beregnes. Umiddelbart ser modellen ud til at blive meget dyrere end de nuværende ungdomsuddannelser, men det bør bemærkes, at 10. klasse afskaffes og omkostningerne til gymnasiale suppleringskurser samt elevernes frafald og omvalg reduceres kraftigt.

Organisering og implementering af et ungdomsuddannelsessystem baseret på to ungdomsuddannelser med hver fire indgange er for så vidt en simpel opgave. Men kombineret med de fem mulige modeller på den erhvervsfaglige ungdomsuddannelse giver det udfordringer, når det er et underliggende krav, at eleverne skal have en fast gruppe/stamklasse gennem hele ungdomsuddannelsen.

Figur 5. Model 2+2

MODEL 2+2

Udgangspunktet for Model 2+2 er, at folkeskole-reformen er implementeret og virker således, at 95 pct. af eleverne efter de første 9 års skolegang (0.-8. klasse) kan opnå 2 i dansk og matematik og socialt kan begå sig i en classesammenhæng og modtage læring. De unge, der ikke opfylder disse betingelser, skal visiteres til institutioner, der er specielt velegnede til at håndtere de specielle udfordringer, som den enkelte unge har, med henblik på senere at kunne gennemføre en ungdomsuddannelse eller opnå en funktion på arbejdsmarkedet.

Ungdomsuddannelsen er opbygget af to toårige forløb.

De første to år

De første to år foregår i et samlet campusmiljø på en anden institution end grundskolen. Eleven er tilknyttet en stamklasse i halvdelen af deres undervisningstid. Målet for arbejdet i stamklassen er, at der skal opnås C-niveau i en række fælles alment dannende grundfag i løbet af de to år. Samtidig er stamklassen en social basis, hvor eleverne møder alle typer af unge, men nu i et læringsmiljø, der opleves som en klar progression efter folkeskolen.

Den anden del af undervisningen er valgfag. Der skal vælges mindst et håndværksfag og et teoretisk fag på B-niveau, medmindre der foreligger særlig begrundelse for, at disse niveauer ikke kan opnås. Derudover kan den unge vælge fagkombination efter interesse. Fagkombinationen vil skulle rettes mod det forløb, de ønsker at tage i de næste to år. En del af de håndværksmæssige tilvalgsfag skal kunne foregå som praktik i en virksomhed som optakt til en egentlig praktikpladsaftale i anden del af ungdomsuddannelsen.

Afgangsniveauet fra de første to år skal –

afhængig af, hvilket forløb man ønsker at følge i de næste to år – være på niveau med eller højere end det, der er niveauet efter erhvervsuddannelsens grundforløb og dele af hovedforløbet eller niveauet efter 1.g. For dem, der har lyst, energi og evner, skal det være muligt at nå en "smal" HF på disse to år.

Det fælles toårige forløb er således ikke en fortsættelse af folkeskolen, men derimod et skift i institution, pædagogisk og didaktisk miljø, lærerstab og ambitionsniveau. Lærerstaben skal være en kombination af erhvervsskolelærere, gymnasielærere og folkeskolelærere.

Det fælles forløb omfatter det sidste år af skolepligten, så den unge skal foretage skridtet ind i et ungdomsuddannelsesmiljø – medmindre de er visiteret til noget andet. Eleverne opnår et miljøskift efter 8. klasse, hvad mange har brug for. Men eleverne kan selv bestemme, om de vil til en institution, hvor mange af deres tidligere skolekammerater går hen eller til en, hvor de socialt får en helt frisk start.

Det er ambitiøst at ville lægge dette forløb umiddelbart efter 8. klasse. Men som samfund er der brug for at være ambitiøse på så vel folkeskolens som på de unges vegne. Det er en forudsætning for at udfordre alle til grænsen af deres potentiale, at progressionen øges i både folkeskole og ungdomsuddannelse.

Samtidig vil dette forløb give en egentlig erfaring med såvel det håndværksmæssige som det teoretiske arbejde på et niveau, hvor man kan opleve at være god til det og dermed give et egentligt grundlag for erfaringsbaserede valg. Eleverne skal i løbet af de to år vælge, hvor de vil lægge hovedvægten de næste to år. Men dette valg kan foregå, uden at de på forhånd skal vælge klassefællesskabet fra.

De næste to år

De efterfølgende to år består af tre hovedforløb, hvor eleven skal vælge imellem:

- Et erhvervsfagligt hovedforløb
- Et professionsorienteret hovedforløb
- Et fagteoretisk hovedforløb

Det erhvervsfaglige hovedforløb

Det erhvervsfaglige hovedforløb skal føre frem til faglært kompetence. Hovedelementet er en praktikaftale med en virksomhed eller en kombination af virksomheder og enkelte værkstedsfør- løb på skolen, der tilsammen sikrer den prak- tiske håndværksmæssige kompetence. Denne praktiske del skal have et omfang af mindst 18 måneder og kan forlænges efter behov med op til 6 måneder. Derudover er der skolefag i et om- fang af 6 måneder, der med henblik på at opnå teoretisk studiekompetence kan forlænges med op til 6 måneder.

Skoleperioderne skal indeholde de faglige ele- menter, der er nødvendige for at opnå faglært niveau. Det er de fag fra de nuværende hoved- forløb, der ikke er gennemført i de første to år samt teorifag efter elevens eget valg. Fag, der kan være en del af de to andre hovedforløb.

Adgangen til det erhvervsfaglige hovedforløb for- udsætter en aftale med en eller flere virksomhe- der om praktikplads. For virksomhederne vil det være mere attraktivt at oprette praktikpladser, end det er i dag, fordi de kan henvende sig til og rekruttere fra hele ungdomsårgangen og dermed – hvis de er attraktive nok – få bedre lærlinge, end de har adgang til i dag. For den unge kan der være en særlig prestige i at være “udvalgt” af en virksomhed samtidig med, at de selv kan vælge i hvilket omfang, de ønsker skolefag og dermed at opnå studiekompetence og tilhøre et klassefællesskab.

Det professionsorienterede hovedforløb

Det professionsorienterede hovedforløb tager sit udgangspunkt i teori og praksis fra de store professioner. Eleven skal have en ide om, hvilken profession hun interesserer sig for, og fagenes begrundelse ses ud fra professionen. Det er pro- fessioner som pædagog, lærer, sygeplejerske, socialrådgiver, ingeniør, læge, jurist mv. Det fag- lige afgangsniveau skal afstemmes efter den pro- fession, man sigter mod. Afgangsniveauet skal give adgang til den pågældende uddannelse og samtidig mindst svare til niveauet, som vi kender fra HF i dag. Hvis eleven viser sig at udvikle sig fagligt og dermed være i stand til at nå længere fagligt, skal der være adgang til dette.

Det professionsorienterede hovedforløb skal in- deholde praktikforløb i den profession, der sigtes mod, af mindst 3 måneders varighed.

Den del af fag og praktik, der er begrundet i professionen, skal udgøre mindst 18 måneder og kan indeholde såvel alment dannende som fag med udgangspunkt i professionens discipliner. De øvrige 6 måneder kan indeholde fag fra de to øvrige hovedforløb.

Det fagteoretiske hovedforløb

Det fagteoretiske hovedforløb tager udgangs- punkt i elevens interesse for – og evne til teore- tisk faglig fordybelse. Det indeholder retninger med obligatoriske fagkombinationer, der er rettet mod universiteternes fakulteter. Disse fagkom- binationer skal omfatte mindst 18 måneder. De sidste 6 måneder kan vælges mellem de tre hovedretningers øvrige fag. Adgangsniveauet skal være mindst 7 i de fag, der er relevante for den ønskede fagkombination. Afgangsniveauet skal med stor sandsynlighed give adgang til den ønskede universitetsuddannelse. Der skal være samarbejdsforløb, underviserudveksling eller lignende med de uddannelsesområder, der sigtes

imod, således at oplevelsen af "suset" ved en egentlig krævende og forskningsbaseret faglighed kan blive en del af undervisningen.

Skift mellem hovedforløb

Elementerne fra de tre hovedforløb kan – som der fremgår ovenfor – blandes med udgangspunkt i den valgfrihed, der ligger i det enkelte forløb. Egentlige skift mellem hovedforløb skal kunne ske. De vil forudsætte, at eleven på det tidspunkt, hvor skiftet skal ske, har de forudsætninger, der kræves for at få adgang til det ønskede forløb. Skift kan i nogle tilfælde betyde en forlængelse af den samlede studietid.

Institutionerne

De første to år skal foregå på campusinstitutioner, der kan tilbyde alle dele af uddannelsen. I de første år efter en reform kan det af praktiske årsager foregå ved samarbejde mellem institutioner, men på sigt er det vigtigt, at alle de faglige miljøer er til stede på samme fysiske campus, for at de kan inspirere hinanden.

De næste to år kan foregå på specialiserede institutioner. Men det er vigtigt, at de har et fast samarbejde med andre institutioner, så de tilsammen kan tilbyde hele bredden af kombinationsmuligheder for de forskellige hovedretninger.

Modellens udfordringer

Da der i modellen arbejdes med klare adgangskrav både mellem folkeskole og det fælles toårige forløb og mellem det fælles toårige forløb og hovedforløbene kræver en implementering af modellen velfungerende alternativer til de unge, som ikke er i stand til at opfylde adgangskravene. Denne opgave kan med fordel løftes i det ikke-formelle system, men kalder formentlig på en del mere samspil og samarbejde mellem det formelle og det ikke-formelle uddannelsessystem, end vi kender i dag.

I forhold til adgangskravet til det erhvervsfaglige hovedforløb stiller det endvidere store krav til at sikre tilstrækkeligt med praktikpladser.

Herudover er modellen også ensbetydende med en ny virkelighed for de undervisere, der skal undervise på det toårige fælles forløb. Her skal der tænkes nyt i forhold til at samarbejde mellem faggrupper fra folkeskolens udskoling, fra erhvervsskolerne og fra de gymnasiale uddannelser, men der skal også udvikles nytænkende undervisningsforløb med fokus på både bred almen dannelse samt såvel håndværksmæssige som teoretiske elementer.

Herudover er det væsentligt at sikre, at faglighed og læring vil være i højsædet i det toårige fælles forløb – formålet er ikke blot, at de unge skal blive ældre. Derfor skal der inden for forløbet være mulighed for undervisningsdifferentiering, så den enkelte kan dyrke faglige styrker samt opdage nye interesser. På den måde skal forløbet ruste de unge til at tage det rigtige uddannelsesmæssige valg.

Endelig er det i udviklingen af det fælles forløb afgørende at sørge for, at nogle 'veje' kan have en så praktisk betoning, at den tiltaler de mindre bogligt orienterede og måske endda skoletrætte unge.

ANBEFALINGER PÅ KORT SIGT

Som tidligere omtalt skal mere omfattende og radikale forandringer af ungdomsuddannelsessystemet ske inden for en relativt lang tidshorizont. Det betyder imidlertid ikke, at der ikke er noget at forandre på den korte bane. For at bane vejen for fremtidens ungdomsuddannelsessystem har

kommissionen derfor udviklet en række anbefalinger, som bør implementeres på kort sigt.

Ikke alle anbefalinger møder opbakning blandt alle kommissionens medlemmer.

OVERGANGE OG ADGANGSKRAV

Kommissionen anbefaler øget tydelighed omkring forholdet mellem de unges evner/motivation og fremtidsdrømme. Det skal ske ved, at den unge sikres en løbende vurdering i hele udskolingen. I den forbindelse bør uddannelsesparathedsvurderingen (UPV) kvalificeres og styrkes som et dialogredskab til målsætning, opfølgning, feedback til elev og forældre og vejledning omkring uddannelses- og erhvervsvalg.

Kommissionen anbefaler, at 80 pct. af gymnasieeleverne optages på baggrund af deres karakterer. Optagelse på baggrund af karakterer kræver 4 i henholdsvis dansk og matematik fra folkeskolens afgangsprøve.

De resterende 20 pct. af gymnasieeleverne optages på baggrund af en vurdering af deres evner og motivation for den uddannelse, de søger. Det kan være gennem motive-rede ansøgninger, optagelsessamtaler eller optagelsesprøver. Det er den modtagende institution, som gennemfører samtaler og prøver samt vurderer ansøgninger.

EN SKÆRPET INDSATS FOR, AT ALLE KAN GENNEMFØRE FOLKESKOLENS AFGANGSPRØVE

Kommissionen anbefaler, at folkeskolens afgangsprøve i 9. klasse gøres obligatorisk for alle. 10. klasse afskaffes for dem, som består 9. klasses afgangsprøve. Disse unge skal i stedet fortsætte direkte i ungdomsuddannelse.

De penge, som spares på ikke at tilbyde 10. klasse til elever, som kan bestå afgangsprøven, skal i stedet bruges på en særlig indsats rettet mod dem, der ikke

har de faglige og personlige forudsætninger for at bestå afgangsprøven. I individuelle forløb skal de støttes og undervises, så også de bliver i stand til at bestå folkeskolens afgangsprøve fx i AVU på VUC eller i det ikke-formelle uddannelsessystem som daghøjskoler og produktionsskoler.

TÆTTERE PÅ VIRKELIGHEDEN

Kommissionen anbefaler, at der i folkeskolen i højere grad arbejdes med autentiske problemstillinger, der kalder på både teoretiske og praktiske kompetencer. Dette skal også afspejle sig i eksamen, som i højere grad skal være casebaseret.

Kommissionen anbefaler, at samarbejdet mellem udskolingen og ungdomsuddannelserne udvikles og gøres mere forpligtende. Det skal både ske på elevniveau, hvor længerevarende brobygningsforløb mellem udskolingen og ungdomsuddannelserne skal udvikles og på lærerniveau, hvor øget udveksling af lærerkræfter mellem udskolingen og ungdomsuddannelserne med fordel kan implementeres. Den åbne skole er en nyttig platform herfor.

UU-centrene (Ungdommens Uddannelsesvejledning) skal spille en aktiv rolle som facilitator og netværksdanner i forhold til at bistå skolerne med at inddrage erhvervsliv, lokalsamfund, foreningsliv og ungdomsuddannelsesinstitutioner i folkeskolen.

VEJLEDNINGSINDSATSEN

Kommissionen anbefaler, at vejledningen af de unge skal forestås af personer, som de unge har tillid til og hyppig kontakt med. Derfor bør vejledning i langt højere grad knyttes an til lærerne i udkolingen. Det kræver kompetenceudvikling hos de nuværende lærere omkring vejledning, som med fordel kan ske i samarbejde med UU-centrene. Herudover foreslås et vejledningsmodul implementeret på læreruddannelsen til kommende klasselærere fra mellemtrinnet og opad.

Kommissionen anbefaler, at vejledning i folkeskolen i højere grad skal inkludere forældrene, som spiller en afgørende rolle for de unges uddannelsesvalg.

ET SERVICETJEK AF DE GYMNASIALE UDDANNELSER

Kommissionen anbefaler, at der gennemføres et servicetjek af de gymnasiale ungdomsuddannelser, der skal komme omkring følgende spørgsmål:

- Hænger de gymnasiale uddannelsers fag- og niveaukrav godt nok sammen med adgangskravene til de videregående uddannelser?
- Er fagrækken den rigtige? Kunne det være en idé at have færre fag på lavt niveau og flere fag på højt niveau?
- Er der tilstrækkeligt gode muligheder for at skifte spor mellem de gymnasiale uddannelser og mellem de gymnasiale uddannelser og erhvervsuddannelserne?
- Er der fornuftige begrundelser for fire forskellige gymnasiale ungdomsuddannelser? Kunne det i den forbindelse være relevant at udbyde HF alene som voksenuddannelse?

Kommissionen anbefaler, at undervisningen på ungdomsuddannelserne (særligt i det almene gymnasium) i højere grad indeholder praktiske elementer og baserer sig på autentiske problemstillinger, så anvendelsesperspektivet står klart for de unge. Såfremt uddannelserne er organiseret i campus, kan dette underbygges gennem et samarbejde på tværs af ungdomsuddannelserne.

FINANSIERINGSMODELLEN FOR UNGDOMSUDDANNELSERNE

Kommissionen anbefaler et servicetjek af den eksisterende taxametermodel. Servicetjekket skal komme omkring følgende spørgsmål:

- Er der ubegrundede forskelle mellem de fire gymnasiale uddannelsers taxametre?
- Er der omkostningsforskelle mellem uddannelsesretningerne på det almene gymnasium, som kræver differentierede taxametre?
- Er der sammenhæng mellem taxametrene størrelse og udgiften til den marginale elev?

Kommissionen anbefaler, at et servicetjek af taxametersystemet forholder sig til de økonomiske incitamenter i systemet, og til hvordan finansieringen af ungdomsuddannelserne i fremtiden i højere grad kan fordre kvalitet og læring.

Kommissionen anbefaler i den forbindelse udviklingen af et taxameter baseret på læringstilvækst som supplement til det eksisterende taxametersystem. Dette taxameter kan med fordel erstatte færdiggørelsestaxametret.

MULIGHEDERNE FOR VIDERE UDDANNELSE

Kommissionen anbefaler, at der er tydelige videreuddannelsesmuligheder for samtlige fagligheder på erhvervsuddannelserne, så der ikke opstår uddannelsesmæssige blindgyder, men altid er mulighed for merit og progression.

BILAG:

KOMMISSIONENS ANALYSER

Notater	
April 2014	Kontanthjælpsreform: Er uddannelse den rigtige medicin?
Marts 2014	Erhvervsuddannelser betaler prisen for uddannelsespålæg
Marts 2014	De voksnes ungdomsuddannelse
Februar 2014	Piger fravælger erhvervsskoler efter folkeskolen
November 2013	Hvad betyder folkeskolekarakter for videre uddannelse?
Oktober 2013	Behov for faglærte kræver optagelsesboom på erhvervsskolerne
September 2013	Ingen motivation for uddannelse, men med drømme om universitetet
Maj 2013	De unge falder fra som for 10 år siden

Rapporter	
(Endnu ikke offentliggjort)	Praktikplads – udbud og efterspørgsel
April 2014	Pligt til uddannelse?
Februar 2014	Forskningskortlægning af håndterbare forhold til gavn for fastholdelse, øget optag og forbedrede resultater i de gymnasiale uddannelser
Februar 2014	Forskningskortlægning af håndterbare forhold til gavn for fastholdelse, øget optag og forbedrede resultater på erhvervsuddannelserne

Interne notater til kommissionen

Marts 2014	Hvad kan campus?
Februar 2014	Økonomiske forskelle på tværs af ungdomsuddannelserne
Februar 2014	Hvordan styrker man overgangene mellem grundskole og ungdomsuddannelserne?
December 2013	Betydningen af differentierede adgangskrav
Oktober 2013	Tidligere reformer af ungdomsuddannelser
Oktober 2013	Reformidéer gennem tiden
Oktober 2013	Ungdomsuddannelsessystemerne i Tyskland og Holland
Juni 2013	Ungdomsuddannelsernes udfordringer

LITTERATURLISTE

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) (2013), *Danmark i en krisetid - Velstand kræver uddannelse. Økonomiske Tendenser 2013*. København: AE-rådet.

DEA (2014), *Erhvervsuddannelser betaler prisen for uddannelsespålæg*. København: DEA Notat.

DI (2008), *Unge overvejer at springe fra erhvervsuddannelserne*. København: DI - IndSIGT.

Juul, Ida (2006), *Den danske velfærdsstat og uddannelsespolitikken*. København: Uddannelseshistorie.

Pless, M. & Katznelson, N. (2005), *Niende klasse og hvad så? - en midtvejsrapport om unges uddannelsesvalg og overgang fra grundskole til ungdomsuddannelse og arbejde*. København: Center for Ungdomsforskning.

Rambøll (2011), *Undersøgelse af GSK-ansøgere valg*. København: Undervisningsministeriet.

UNI•C (2014), *FTU - Folkeskoleelevernes søgning til ungdomsuddannelserne*. København: UNI•C.

UVM (1978), *U90 Resume af Det centrale Uddannelsesråds redegørelse*. København: Undervisningsministeriet.

UVM (1997), *Uddannelsesredegørelsen 1997*. København: Undervisningsministeriet.

UVM (2013), *Aftale om et fagligt løft af folkeskolen*. København: Undervisningsministeriet.

